

Landsforeningen - We Shall Overcome

Bruker- og interesseorganisasjon for menneskerettigheter, selvbestemmelse og verdighet innen psykisk helse

Stiftelsesår: 1968 / Org.nr.: 980 334 597

post@wso.no www.wso.no

Oslo 28.04.21

Høringsinnspill til utdanninger innen psykisk helse og rusarbeid:

WSO takker for invitasjon til å gi høringsinnspill til utdanninger innen psykisk helse og rusarbeid slik at utdanningene kan bli mer i tråd med brukernes og tjenestenes kompetansebehov.

WSO mener at det er behov for et paradigmeskifte innenfor psykisk helsevern. Den bio-medisinske modellen som baserer seg på diagnose – behandling, mener vi er utilstrekkelig og feilslått innenfor psykisk helsevern. Modellen (og måten den blir praktisert på) kan tvert imot bidra til stigmatisering og utenforskap, som er negative helsedeterminanter.

WSO ønsker en dreining mot et humanistisk, holistisk menneskesyn og dyp forståelse for mennesker i krise og utvikling innenfor psykisk helse og rusarbeid. Vi mener også det er avgjørende at menneskerettigheter får en sentral plass i utdanningen, og at betydningen av CRPD (FN-konvensjonen for mennesker med nedsatt funksjonsevne) og konsekvensene av skiftet fra en medisinsk modell til en sosial og rettighetsbasert modell blir utdypet.

Vi mener at tiden er moden for å utvide/utfordre det rådende kunnskapssynet om årsak, virkning og behandling innenfor psykisk helsevern og rusarbeid.

Som en person med egenerfaring så enkelt, men innsiktsfullt uttalte:

«Det er mye bedre å føle seg forstått, enn bare forklart ...»

Hvilke utviklingstrekk i fagfeltet mener dere er særlig viktig å hensynta når innholdet i utdanningen utvikles?

Det har vært en enorm utvikling i menneskerettighetene de siste 15 år, og Norge ratifiserte CRPD i 2013. Konvensjonen har store konsekvenser, ikke bare i forhold til bruk av tvang, men utfordrer den grunnleggende forståelsen av psykososiale funksjonsnedsettelse. Et sentralt konseptet er supported decisionmaking/beslutningsstøtte (må ikke forveksles med «shared decisionmaking»). Kunnskap og refleksjon om dette er viktig å få inn i utdannelsene. Vi vil som eksempel vise til WHO Quality Rights som er utviklet for å fremme menneskerettighetene i psykisk helse og for bruk av helsepersonell
https://www.who.int/mental_health/policy/quality_rights/en/

Vi ser et paradigmeskifte i synet på mennesker med behov for psykisk helsevern/tjenester og helsetjenester for personer med rusutfordringer. Synet på psykisk helse og rus i samfunnet er i ferd med å dreie fra den bio-medisinske modellen mot et mer holistisk menneskesyn. Vi tenker at det er av avgjørende betydning at fagfeltet også reflekterer dette synet i sin utvikling av helsetjenestene. Det lovpålagte kravet om brukervedvirkning og involvering må ivaretas i langt større grad både i utdanning og utøvelse av helsetjenestene. Pasienters kunnskap og erfaringer må vektlegges for å ivareta retningslinjene for kunnskapsbasert praksis.

I begge utdanningene bør også bruken av psykofarmaka, kritikken mot dette og alternative behandlingsmetoder inn. Kunnskap om dette er viktig for alle som skal jobbe med mennesker berørt av dette, ikke bare for helsepersonell som foreskriver eller deler ut medikamenter.

Vi vil her vise til en bred veileder for støtte til nedtrapping av psykofarmaka som viser helt sentrale problemstillinger å kunne noe om.; *Guidance for Psychological Therapists Enabling conversations with clients taking or withdrawing from prescribed psychiatric drugs*
<https://prescribeddrug.info/>

Hvilken sluttkompetanse i form av kunnskap og ferdigheter mener dere er viktig at en kandidat med masterutdanning for sykepleiere innen psykisk helse og rusarbeid skal ha i fremtiden?

Kompetanseområder

- **Menneskesyn, menneskeverd, likeverd, respekt og menneskerettigheter**
 - Grunnlagstenkning og ideologi
 - Humanistisk perspektiv
 - Positivistisk perspektiv
 - Kritisk teoretisk perspektiv

 - Kritisk tenkning og evne til å reflektere over hvilken ideologi, grunnverdier og holdninger som styrer helsevesenet og utøvelsen av helsetjenester på system og individnivå

 - Kunnskap om og fokus på **personsentrert omsorg**

○ Fokus på **fenomenologisk forståelse** for mennesket i sin kontekst

• **Vitenskapsteori, metode og forskningskompetanse**

- Ulike syn på kunnskap og kompetanse
- kunne arbeid systematisk og kunnskapsbasert

• **Helse og sykdom**

○ *Ulike perspektiver på helse og sykdom*

- Stress
- Mestring
- Identitet
- Følelser
- Helsefremmende perspektiv
- Syn på avhengighet
 - Avhengighetsteori
 - Alkohol
 - Narkotiske stoffer
 - Abstinenser
 - Behandlingsmodeller/ideologier
 - Legemiddelassistert behandling
- Recoveryfilosofi
 - Helsepedagogisk kompetanse
- Empowerment og brukermedvirkning
- Kunnskap om betydningen av Salutogenese og Health literacy
- Helse-determinanter
- Livskvalitet

○ *Medisinsk kompetanse:*

- Etersom psykofarmaka er en betydelig del av all behandling i psykisk helsevern, samt at mange pasienter/brukere melder om liten informasjon og oppfølging i f.t. medikamentbruk, tenker vi at sykepleiere på alle nivåer bør ha betydelig kunnskap om disse medikamentene. Det rapporteres ofte om alvorlige bivirkninger og for tidlig og plutselig død hos mennesker som går på store doser psykofarmaka.
- Kunnskap om hvordan medikamentene påvirker alle dimensjoner/alle organsystemer ved det å være menneske og evne til å «ta brukeren på alvor»
- God observasjonskunnskap og klinisk vurderingsevne
- Kunnskap om medisinfrie tilbud
- Kunnskap om nedtrapping av psykofarmaka
- Forsvarlig legemiddelhåndtering
- Kunnskap om rusmidler

○ Kunnskap om menneskets normalpsykologi og utvikling

○ Kunnskap om mennesker i krise og utvikling

- Krisefaser
- Utviklingskriser
- Traumatiske kriser

- Kunnskap om sorg, sorgprosesser og bearbeidingsarbeid
- Traumeforståelse
- Kulturell kompetanse og kultursensitivitet
- Sosiologisk perspektiver på makt/tvang, avmakt/overgrep og kultur
 - Forebygge krenkelser og opprettholde verdighet
- **Juridisk kompetanse**
 - *Bred juridisk kompetanse, herunder*
 - Menneskerettighetene og CRPD
 - Diskrimineringsloven
 - Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern
 - Lov om spesialisthelsetjenesten
 - Lov om kommunale heles- og omsorgstjenester
 - Pasient- og brukerrettighetsloven
 - Helsepersonell-loven
 - Forsvarlighetskravet
 - Taushetsplikten
 - Dokumentasjonsplikten
 - Forvaltningsloven

Nasjonal senter for erfaringskompetanse har foretatt en undersøkelse som avslører at svært mange pasienter/brukere ikke får oppfylt sin rett til en individuell plan.

(https://erfaringskompetanse.no/wp-content/uploads/2020/09/IP-rapport_28092020-%C2%A9-Erfaringskompetanse.pdf)

Hvilken sluttkompetanse i form av kunnskap og ferdigheter mener dere er viktig at en kandidat med videreutdanning innen psykisk helse og rusarbeid skal ha i fremtiden?

Vi tenker at kandidater med videreutdanning trenger mye av den samme kunnskapen og ferdighetene som masterkandidater, men at det er naturlig å tenke at forskningskompetansen er tyngre vektet på masterstudiet.

Mvh

Mette Ellingsdalen

Leder WSO

Randi Mofossbakke

WSO